

Mottagare

Miljö- och byggnämnden

Information om uppdaterade riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del

Förslag till beslut

1. Miljö- och byggnämnden tar emot informationen.
2. Miljö- och byggnämnden godkänner förvaltningens förslag till skrivelse och skickar den till regionstyrelsen.

Sammanfattning

Försvarmakten inkom till enhet strategisk planering den 29 maj 2026 med ett underlag gällande en kommande uppdatering av fem riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del, påverkansområde övrigt inom Gotlands län.

Försvarmaktens process innebär att ingen formell remittering genomförs och myndigheten har aviserat att ett beslut kring uppdateringen av riksintresseanspråken kommer ske efter sommaren 2026. Ett uppföljande möte med Försvarmakten kommer hållas hösten 2026 med representanter från bland annat enhet strategisk planering. Uppdateringen innebär i samtliga fall att riksintresseanspråken utökas. Nedan anges riksintresseanspråken med Försvarmaktens beteckning:

TM0516 (Sudret), TM0517 (Östergarnslandet), TM0597 (Buttle/Vänge), TM0580 (Södra Fårö) och TM0520 (Norra Fårö).

Hantering av ärendet

Försvarmakten efterfrågade en skriftlig sammanställning över de planer och projekt som den kommande uppdateringen omfattar. Försvarmakten begärde att förvaltningen skulle inkomma med sammanställningen innan semesterperioden 2026. Enhet strategisk planering har gjort en övergripande sammanställning av de planer och projekt som kan komma att påverkas av den kommande uppdateringen av riksintresseanspråken. Synpunkter har inhämtats från enhet mark- och exploatering, enhet detaljplan och VA-avdelningen. Förvaltningens redogörelse utgör inte ett ställningstagande till, eller bedömning av Försvarmaktens kommande revidering, utan ska enbart ses som en sammanställning av planer och projekt som omfattas av den kommande utökningen av riksintresseanspråken och som därmed kan komma att påverkas.

Förvaltningen översände sammanställningen till Försvarmakten 2026-07-01. I samband med detta informerade förvaltningen skriftligen Försvarmakten om

att myndigheten bör genomföra en formell remittering så att Region Gotland ges möjlighet att ta ställning till kommande uppdatering av riksintresseanspråken och inkomma med eventuella synpunkter innan beslut fattas.

Information om Försvarsmaktens kommande uppdatering av riksintresseanspråken kommer även lyftas till tekniska nämnden, 2026-09-17 och till regionstyrelsen 2026-09-29.

Konsekvenser av Försvarsmaktens kommande uppdatering av riksintresseanspråken

Utökningen av de fem riksintresseanspråken kommer innebära att de krav som i dagsläget ställs inom de rådande riksintresseanspråkens avgränsning utökas till de områden som kommer ingå i den nya avgränsningen. Detta innebär bland annat:

- Ett antal ärenden och åtgärder ska remitteras till Försvarsmakten
- Utökad lovplikt
- Krav på underrättelse till-, och medgivande från Försvarsmakten

Utökningen innebär att flertalet planer och projekt, samt planerad markanvändning som i dagsläget ligger utanför rådande avgränsning för riksintresseanspråken, kommer omfattas av den nya avgränsningen och kan därmed komma att påverkas. Flertalet utvecklingsområden utpekade i Översiktsplan Vårt Gotland 2040 för bland annat bostadsbebyggelse, verksamheter samt områden med kompletteringsmöjligheter. Ett antal pågående och kommande detaljplaner samt pågående och kommande mark- och exploateringsprojekt. Föreslagen fast förbindelse mellan Fårösund och Fårö, Sträckor utpekade i Regional Cykelplan Gotland 2025–2035. Flertalet områden i Vänge samt på Fårö som är utpekade i Region Gotlands Vattentjänstplan.

Under föredragningen av ärendet på miljö- och byggnämndens arbetsutskott 2026-08-31 fick förvaltningen i uppdrag att ta fram en skrivelse om uppdaterade riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del och en begäran om att Region Gotland ska involveras i utredningen kring möjligheter till ökat bostadsbyggande i anslutning till riksintresse för totalförsvarets militära del (Dir. 2026:74) samt utreda hur skrivelsen ska hanteras inom Region Gotland. Förvaltningen har upprättat ett förslag till skrivelse.

Regionstyrelsen kommer besluta om den slutliga versionen av skrivelsen, efter att ärendet har beretts i miljö- och byggnämnden samt tekniska nämnden 2026-09-17.

Ärendebeskrivning

De tolv riksintressemyndigheterna ansvarar var och en inom sitt verksamhetsområde för att hålla uppsikt över hushållningen med mark- och vattenområden. Detta ansvar regleras i förordning (1998:896) om hushållning

med mark- och vattenområden, Hushållningsförordningen. Försvarsmakten ansvarar enligt 3 kap. 9 § miljöbalken (1998:808) för områden av riksintresse för totalförsvarets anläggningar, den militära delen. Enligt 2 § Hushållsförordningen ska riksintressemyndigheterna lämna skriftliga uppgifter till länsstyrelserna om områden som myndigheterna bedömer vara av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. Myndigheterna ska säkerställa att bedömningen är aktuell och ska vid behov, eller åtminstone vart åttonde år, göra en översyn. Innan uppgifterna lämnas ska myndigheten ha gett Boverket, de länsstyrelser och övriga riksintressemyndigheter som är berörda tillfälle att yttra sig.

Det finns således inget formellt krav att riksintressemyndigheterna ska höra berörda kommuner innan beslut fattas. Däremot anger Boverket i sin vägledning till riksintressemyndigheterna (dnr 3190/2014) att samrådets remisstid bör vara tillräckligt lång för att länsstyrelsen ska ha möjlighet att inhämta synpunkter från bland annat kommuner.

Inom riksintresse för totalförsvarets militära del, påverkansområde övrigt ska alla ärenden, oavsett höjd, remitteras Försvarsmakten för bedömning av påtaglig skada på riksintresse för totalförsvarets militära del. Inom dessa påverkansområden ska även alla planer och följande ärenden eller projekt remitteras, utöver de som sedvanligt remitteras Försvarsmakten i hela landet:

- Plan- och bygglovsärenden oavsett byggnadshöjd och typ av åtgärd (gäller ej åtgärder som är helt planenliga)
- Områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken (exempelvis naturreservat, vattenskydd med mera)
- Vägar, såsom vägplaner
- Större avverkning av skog
- Kablar och ledningar

Vilka åtgärder som riskerar att skada riksintresset, eller området av betydelse, kan inte anges på förhand med hänsyn till den sekretess som råder för dessa intressen. Försvarsmakten gör således enskilda bedömningar beroende på ärendets förutsättningar.

Bedömning

Förvaltningen anser att Försvarsmakten bör genomföra en formell remittering så att Region Gotland ges möjlighet att ta ställning till kommande uppdatering av riksintresseanspråken och inkomma med eventuella synpunkter till länsstyrelsen innan beslut fattas. Förvaltningen har skriftligen informerat Försvarsmakten om denna ståndpunkt. Förvaltningen bedömer att nuvarande process inte kan anses överensstämma med Hushållningsförordningen eller Boverkets vägledning.

Vidare konstaterar förvaltningen att om Försvarsmakten har genomfört ett formellt samråd med Boverket och Länsstyrelsen i Gotlands län, så har myndigheten inte säkerställt att samrådet var så pass tilltaget i tid att det

medgav att länsstyrelsen hade möjlighet att inhämta synpunkter från Region Gotland.

Konsekvenser av Försvarsmaktens kommande utökning av riksintresseanspråk

Utökningen av de fem riksintresseanspråken innebär att de krav som i dagsläget ställs inom rådande riksintresseanspråk utökas till de områden som kommer ingå i den nya avgränsningen. Detta innebär bland annat att ett antal ärenden och åtgärder måste remitteras till Försvarsmakten för bedömning av påtaglig skada på riksintresset. Vilka åtgärder som riskerar att skada riksintresset, eller området av betydelse, kan inte anges på förhand med hänsyn till den sekretess som råder för dessa intressen. Försvarsmakten gör således enskilda bedömningar beroende på ärendets förutsättningar.

Från och med den 1 december 2025 gäller ett nytt regelverk för bygglov genom ändringar i plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Detta innebär att det inom och i anslutning till vissa områden som är av riksintresse för totalförsvarets militära del gäller utökad lovplikt för vissa åtgärder enligt 9 kap. 36 § PBL. Detta innebär att vissa åtgärder kräver bygglov enbart på grund av att åtgärder ska uppföras eller genomföras inom eller i anslutning till riksintresse för totalförsvaret, den militära delen.

Vidare ska byggnadsnämnden enligt 9 kap. 97 § underrätta och enligt 9 kap. 80 § erhålla medgivande från Försvarsmakten eller Myndigheten för civilt försvar i vissa ärenden rörande bygglov, marklov eller förhandsbesked inom eller i anslutning till riksintresse för totalförsvaret. Konsekvenserna av ovan blir att förutsättningarna för planering och laggivning blir osäkra för både kommun och sökande.

Uppdateringen innebär i samtliga fall att riksintresseanspråken utökas. Nedan anges riksintresseanspråken med Försvarsmaktens beteckning:

TM0516 (Sudret), TM0517 (Östergarnslandet), TM0597 (Buttle/Vänge), TM0580 (Södra Fårö) och TM0520 (Norra Fårö).

- Utökningen innebär att flertalet planer och projekt, samt planerad markanvändning som i dagsläget ligger utanför rådande avgränsning för riksintresseanspråken, kommer omfattas av den nya avgränsningen och kan därmed komma att påverkas. Flertalet utvecklingsområden utpekade i Översiktsplan Vårt Gotland 2040 för bland annat bostadsbebyggelse, verksamheter samt områden med kompletteringsmöjligheter.
- Ett antal pågående och kommande detaljplaner samt pågående och kommande mark- och exploateringsprojekt.
- Föreslagen fast förbindelse mellan Fårösund och Fårö.
- Sträckor utpekade i Regional Cykelplan Gotland 2025–2035.

- Flertalet områden i Vänge samt på Fårö som är utpekade i Region Gotlands Vattentjänstplan.

I tillhörande, Utredning med kartunderlag, daterad 2026-07-14 presenteras en utförlig redogörelse med tillhörande kartunderlag.

Under föredragningen av ärendet på miljö- och byggnämndens arbetsutskott 2026-08-31 fick förvaltningen i uppdrag att ta fram en skrivelse om uppdaterade riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del och en begäran om att Region Gotland ska involveras i utredningen kring möjligheter till ökat bostadsbyggande i anslutning till riksintresse för totalförsvarets militära del (Dir. 2026:74) samt utreda hur skrivelsen ska hanteras inom Region Gotland. Förvaltningen har upprättat ett förslag till skrivelse.

Regionstyrelsen kommer besluta om den slutliga versionen av skrivelsen, efter att ärendet har beretts i miljö- och byggnämnden samt tekniska nämnden 2026-09-17.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen – uppdaterad efter MBNAU, daterad 2026-09-10

Utredning med kartunderlag, daterad 2026-07-14

Utredning med större kartor, daterad 2026-09-01

Försvarmakten, presentation Gotlands län – information om uppdaterade riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del, inkom 2026-05-29

Förslag till skrivelse MBN 2026-09-16

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Lise Langseth
Teknik- och samhällsbyggnadsdirektör

Richard Löwenborg
Avdelningschef samhällsplanering

Skickas till

Regionstyrelsen, RS 2026/1450